

Рецензія

кандидата фармацевтичних наук,
доцента кафедри організації і економіки фармації, технології ліків
та фармакоекономіки факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Гриньків Ярини Орестівни

на дисертаційну роботу здобувача кафедри організації і економіки фармації,
технології ліків та фармакоекономіки факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Семенова Олександра Миколайовича

«Науково-практичні підходи до оптимізації фармацевтичного забезпечення
при коронавірусній інфекції COVID-19»,
подану до Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.116 при Львівському
національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України
на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація»

Актуальність теми. Наукові дослідження у сфері оптимізації фармацевтичного забезпечення при коронавірусній інфекції є не тільки актуальними, але й необхідними для забезпечення здоров'я населення та стійкості системи охорони здоров'я в умовах сьогодення. Коронавірусна інфекція продовжує залишатися глобальною проблемою зі значними наслідками для здоров'я населення. Незважаючи на значний прогрес у розробці вакцин і лікарських засобів, нові варіанти вірусу і далі з'являються, що потребує постійного оновлення підходів до лікування та профілактики.

Оптимізація фармацевтичного забезпечення є важливою та актуальною для забезпечення ефективного лікування пацієнтів. Це включає в себе не лише розробку нових лікарських засобів, але й удосконалення існуючих методів лікування, забезпечення доступності та правильного використання лікарських засобів, виробів медичного призначення тощо. Оптимізація цього процесу може допомогти знизити витрати, зробити лікування більш доступним для пацієнтів та підвищити ефективність використання ресурсів. Раціональне фармацевтичне забезпечення сприяє зменшенню поширення вірусу, знижує навантаження на медичні заклади і забезпечує більш швидке одужання пацієнтів. Це, у свою чергу, сприяє стабілізації економічної ситуації та збереженню соціальної стабільності.

Дослідження різних аспектів пандемії коронавірусної інфекції сприятимуть загальному розвитку науки, медицини та фармації. Вивчення нових

підходів до фармацевтичного забезпечення при COVID-19 може мати позитивний вплив на лікування інших вірусних інфекцій та хвороб.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Оптимізація напрямів фармацевтичної допомоги на основі фармакоекономічних досліджень для впровадження Державної стратегії забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року», шифр державної реєстрації 0120U105728.

Новизна наукових положень, висновків, рекомендацій. Дисертантом проведено, зокрема:

- порівняльний аналіз поширення захворюваності та смертності від коронавірусної інфекції в Україні та деяких країнах світу;
- аналіз змісту протоколів лікування коронавірусної інфекції в Україні (зокрема, зміни та доповнення), а також у деяких країнах світу;
- маркетингові дослідження окремих лікарських засобів з групи нестероїдних протизапальних, муколітичних, протикашльових, антибіотиків та вітамінних;
- різностороннє вивчення лікарських засобів, які застосовують для лікування пацієнтів з ускладненнями після перенесеної коронавірусної інфекції та її наслідків;
- аналіз екстемпорального виготовлення дезінфекційних розчинів як одного з аспектів боротьби з пандемією коронавірусної інфекції;
- тривале та різнопланове дослідження думок працівників фармацевтичної галузі щодо коронавірусної інфекції та боротьби з нею.

Новизна дисертаційних досліджень полягає у тому, що вперше в Україні проведено системне дослідження лікарського забезпечення та запропоновані підходи до удосконалення фармацевтичної допомоги при коронавірусній інфекції, опрацьовані методики маркетингового, фармакоекономічного, інформаційного аналізів процесу боротьби з пандемією коронавірусної інфекції.

Опрацьовано відповідне навчально-методичне, інформаційне, наукове забезпечення та інтегровано у навчальний процес закладів вищої освіти України (ЛНМУ імені Данила Галицького, Національний університет охорони здоров'я імені П.Л. Шупика, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет).

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що комплексні дослідження формують наукову та методичну базу для удосконалення фармацевтичної допомоги хворим із коронавірусною інфекцією, (з різною важкістю перебігу та наслідків).

За результатами проведеного дисертаційного дослідження опрацьовані й затверджені Вченою Радою Львівського національного медичного університету

імені Данила Галицького одні методичні рекомендації, один інформаційний лист, які впроваджені у діяльність аптек різної форми власності та підпорядкування.

Наукова обґрунтованість і достовірність положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дисертації обумовлена значним науковим матеріалом, який використано дисертантом. Методи дослідження сучасні, адекватні меті та завданням дисертації.

Усі наукові положення, висновки та практичні рекомендації відображають обсяг результатів дослідження і впливають з опрацьованого та представленого дисертантом матеріалу.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційна робота викладена на 260 сторінках і складається з анотації, вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, що вміщує 169 найменувань (кирилицею – 88, латиницею – 81) та додатків. Робота містить 18 рисунків та 41 таблицю (включно з додатками). Основний текст дисертації займає 164 сторінки, список використаних джерел і додатки викладено на 19 сторінках.

У **вступі** (8 сторінок) автором обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, наведено мету та завдання роботи, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Також зазначено особистий внесок дисертанта, інформацію про апробацію результатів дослідження та кількість опублікованих праць.

У **розділі 1** дисертації «Дослідження динаміки захворюваності і фармацевтичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19) у світі та в Україні» викладеному на 22 сторінках представлено аналіз літературних, наукових та законодавчих джерел інформації. Розділ 1 включає опис сучасних даних про етіологію, патогенез та тенденції поширення коронавірусної інфекції у світі та в Україні.

У **розділі 2** «Обґрунтування методології дисертаційного дослідження», викладеному на 10 сторінках, описано використані у дослідженні матеріали та методи, а також обґрунтовано доцільність їх застосування. У розділі представлено дизайн дослідження (розроблено відповідно до сучасних вимог), описано кожен із використаних методик. Застосовані методи є коректними та відповідають меті, завданням дисертаційної роботи.

Розділ 3 «Аналіз фармацевтичного ринку лікарських засобів, які призначаються для лікування хворих з неускладненими формами COVID-19» викладений на 59 сторінках і містить узагальнення даних доказової медицини про лікування і профілактику коронавірусної інфекції у світі та в Україні, дослідження змін призначення лікарських засобів у протоколах лікування в Україні, характеристики лікарських засобів, які призначають для симптоматичного лікування хворих з неускладненими формами коронавірусної

інфекції (жарознижуючі, нестероїдні протизапальні, ненаркотичні протикашльові, вітамінні лікарські засоби тощо).

Розділ 4 «Фармацевтична допомога хворим з ускладненими формами COVID-19 та при постковідному синдромі» викладений на 24 сторінках. У першому підрозділі проведено вивчення асортименту антикоагулянтів для лікування та профілактики ускладнень коронавірусної інфекції. У другому підрозділі дисертантом проведено аналіз фармацевтичного забезпечення населення при постковідному синдромі.

Розділ 5 «Вивчення поінформованості фармацевтичних працівників щодо COVID-19 та розширення їх функцій у час пандемії» складається з п'яти підрозділів, викладений на 47 сторінках. У підрозділах 1-3 наведено дослідження дисертанта що проводились на основі анкетування працівників фармацевтичної галузі під час проходження ними курсів спеціалізації та стажування на кафедрі ОЕФ, технології ліків та фармакоекономіки ФПДО. Анкетні дослідження проведено у три етапи, досліджено поінформованість фармацевтичних працівників щодо карантинних заходів при коронавірусній інфекції в Україні; основні симптоми, методи лікування та профілактики коронавірусної інфекції; доцільність застосування антибактеріальних лікарських засобів при лікуванні супутніх інфекцій при даному захворюванні. У розділі розглянуто аспекти екстемпорального виготовлення дезінфекційних засобів для обробки рук під час пандемії коронавірусної інфекції. Опрацьовано та запропоновано нові ролі та функції фармацевтів під час пандемії коронавірусної хвороби, рекомендовано напрями удосконалення їх безперервного професійного розвитку.

Висновки сформульовані на основі отриманих даних власних досліджень, відповідають меті та завданням дисертаційної роботи, є чіткими, мають наукову новизну, теоретичне й практичне значення.

Повнота оприлюднення та публікації результатів дисертації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 31 наукова праця, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях категорії Б, рекомендованих МОН України; 6 тез доповідей на міжнародних конференціях, 4 з яких надруковані у міжнародному фаховому виданні Value in Health, який індексований у базі Scopus, (IF- 6.2); 17 тез доповідей у матеріалах вітчизняних конгресів, симпозіумів і науково-практичних конференцій; 1 Інформаційний лист про нововведення в системі охорони здоров'я; 1 методичні рекомендації.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням автора. Дисертантом особисто проведено огляд літератури патентно-ліцензійний пошук, використано маркетингові, фармакоекономічні методи аналізу тощо.

Перевірка на наявність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При аналізі дисертаційної роботи Семенова О.М. ознак академічної недоброчесності, плагіату, самоплагіату, фабрикації,

фальсифікації не виявлено. Всі цитовані фрази мають відповідні посилання на першоджерела.

Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради. Дисертація відповідає паспорту спеціальності «Фармація, промислова фармація» і профілю Разової спеціалізованої вченої ради.

Зауваження та запитання. Дисертація оформлена згідно з чинними вимогами. Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи О.М. Семенова вважаю за необхідне відзначити деякі наявні у ній недоліки й дискусійні питання, зокрема:

- невідповідність назви п'ятого розділу та підрозділів у змісті (стор.24) та у тексті роботи (стор.150, 159, 168, 175, 179);
- відсутність інформації про джерела та дату отримання даних для представлених таблиць (у всіх розділах);
- рекомендовано використовувати у тексті дисертаційної роботи уніфіковане скорочення коронавірусної інфекції, наприклад як «COVID-19»;
- до Розділів 1 та 2 дисертант подає «Резюме», а до наступних (Розділи 3-5 - «Висновки». Вважаю доцільним використовувати уніфіковану термінологію;
- не усі таблиці та рисунки розташовані безпосередньо після посилань, не зазначено продовження таблиць на наступній сторінці;
- у дисертації зустрічаються технічні друкарські помилки, невдалі стилістичні вислови.

Принципових зауважень по суті роботи, методиці виконання, обробці та інтерпретації результатів немає. Дисертація інформативно проілюстрована, не обтяжена цифровим матеріалом.

Наведені зауваження не стосуються суті та методології роботи та не зменшують її наукового і практичного значення. У плані наукової дискусії хотілось би отримати відповіді на наступні питання.

1. Чи доцільно національним виробникам лікарських засобів розглядати виготовлення монокомпонентних лікарських засобів із цинком, враховуючи, що пандемія коронавірусної інфекції завершилась?
2. Які карантинні заходи доцільно запроваджувати в аптеках при можливих пандемічних захворюваннях у майбутньому?
3. Чи плануєте Ви продовжувати вивчати різні аспекти боротьби з коронавірусною інфекцією? Якщо так, то які?

Висновок про відповідність дисертації вимогам, які висуваються до наукового ступеню доктора філософії. Дисертаційна робота Семенова Олександра Миколайовича «Науково-практичні підходи до оптимізації фармацевтичного забезпечення при коронавірусній інфекції COVID-19» виконана під науковим керівництвом професора Заліської О.М. є завершеним

цілісним і самостійним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, вирішує актуальне завдання сучасної фармації, а саме, оптимізацію фармацевтичного забезпечення пацієнтів при коронавірусній хворобі (COVID-19) та постковідному синдромі.

Дисертаційна робота повністю відповідає спеціальності 226 – Фармація, промислова фармація та профілю спеціалізованої Вченої ради ДФ 35.600.116.

За напрямком досліджень, актуальністю теми, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, обсягом, формою та повнотою викладених даних дисертаційна робота відповідає вимогам ДАК України до дисертації, а її автор заслуговує присудження вченого ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 226 – «Фармація, промислова фармація» в галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Рецензент:

Кандидат фармацевтичних наук,
доцент кафедри організації і
економіки фармації, технології ліків
та фармакоекономіки ФПДО
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького

Ярина ГРИНЬКІВ